

Vittskövle kyrka

55.8549, 14.1455

Vittskövle kyrka byggdes under 1100- eller 1200-talet, men exakt när känner man inte till. Möjligen fanns en föregångare, en kyrka i trä.

Västtornet restes vid mitten av 1500-talet.

Men redan på 1400-talet genomfördes en större ombyggnad av kyrkan. Då bröts delar av den norra muren ner och man byggde en korsarm, som sedan fungerade som kapell åt Axel Pedersen Brahe som var godsägare på Vittskövle gård, eller möjligen hans änka fru Holmgard Holgersdotter Krognos. Tillbyggnaden var ämnad som privatkapell och gravplats för Braheätten.

Kapellet som helgades åt Sankta Anna, jungfru Marias moder, kallas därför Sankta Annas kapell.

I kapellet finns takmålningar i de två valven. I det östra valvet finns de fyra evangelisterna representerade med sina respektive symboler.

Det västra valvet visar fyra kvinnliga helgon: Sankta Barbara, Sankta Ursula, Sankta Gertrud och Sankta Katarina.

Kyrkans kalkmålningarna är från 1400-talet, och är skapades av Nils Håkansson som främst är känd för sina målningar här i Vittskövle kyrka. Men även för sina målningar i Gladsax kyrka och Ysane kyrka. Nils Håkansson var ledare för en grupp konstnärer som gemensamt brukar kallas Vittskövlegruppen eller Vittskövlemästaren. Han blev först känd när man i slutet av 1930-talet hittade tidigare övermålade kyrkomålningar från medeltiden i Ysane kyrka i Blekinge där konstnären själv lagt till texten: "År 1459 å den helga jungfru Marie himmelfärdsdag fullbordades denna målning av Nils Håkanssons hand. Bed för honom".

Hans målningar här i Vittskövle kyrka återupptäcktes när kyrkan renoverades kring förra sekelskiftet.

Målningarna innehåller i långhusvalven scener från skapelseberättelsen. Vi kan här se Gud som skapar de första människorna Adam och Eva, och som här skapar djuren.

Och syndafallet, där bland annat ormen erbjuder det förbjudna äpplet, varpå Adam och Eva fördrivs ur paradiset.

I valvet i koret har det förmodligen funnits bilder ur Nicolauslegenden, men av dessa målningar är bara bilden av Sankt Nicolaus själv bevarad.

Innan en renovering 1887 var kyrkan vitkalkad, och då fanns det också läktare på båda sidor av långhuset. De gravstenar som låg i golvet flyttades i samband med renoveringen ut och placerades på kyrkans södervägg.

Kyrkan var patronatskyrka till Vittskövle slott från 1568 fram till patronatsrättens avskaffande i början av 1920-talet. Den så kallade patronatsrätten innebar till exempel äganderätt eller förfoganderätt över kyrkans intäkter och egendom samt tillsättning av präst. Till skyldigheterna hörde att sköta underhållet och smyckandet av kyrkobyggnaden, samt att avlöna prästen.

Ett praktfullt epitafium hänger i Barnekowska gravkoret på långhusets södra sida. Minnestavlan är över Christian Barnekow död 1666, med sina båda gemåler och barn. Den elegant svartklädda damen till vänster är Barnekows första hustru Else Ramel som dog 1658. Christian gifte om sig med damen i vitt, den danska riksrådsdottern Birgitte Skeel. Det påstås för övrigt att riksrådsdottern Birgitte Skeel, alltså damen i vitt, en gång höll sitt strumpband i handen på målningen. Det ansågs dock inte riktigt passande att en ärbär kvinna i kyrkan visade upp en så intim detalj i sin ekipering, varför strumpbandet målades om till en psalmbok. Den övermålade detaljen anspelade på den äventyrliga episod då damen i fråga modigt och rådigt klarade sig från ett rånaröverfall genom att strypa rånaren med sitt strumpband.

På motsatta väggen i gravkoret sitter det inte mindre praktfulla epitafiet över Henrik Brahe, hans maka Lene Thott och deras sex barn.

Altartavlan är en kopia av van Dycks "Kristus på korset". Under tavlan står det i guldtext: "Thet är fullkomnad".

I fönstren i koret finns två skulpturer; Petrus med nycklarna - och Paulus med svärdet. Skulpturerna satt tidigare på träpelarna vid uppgången till predikstolen.

Predikstolen är tillverkad i ek 1704-1705 av Petter Norrman, som då var verksam i Kristianstad.

Skulpturen till vänster om dopfunten, och som föreställer Kristus i uppståndelsens stund är från 1700-talet.

Den medeltida dopfunten av sandsten har en inskription som lyder: "Denne fvnt gaff iej Jens Brade till Vedskøl kircke ano 1559". Men detaljer avslöjar att funten förmodligen är tillverkad redan före 1200-talet. På dopfatet, som är tillverkat 1903, avbildas Jesu dop.

Kyrkans första orgel var ett så kallat bordspositiv, och skänktes 1704 av Johan Olsson Smitt, Åhus och dennes fru Elsa Bengtsdotter född de Gråå. Nuvarande orgel invigdes 1974 och är byggd av A. Mårtenssons orgelbyggeri i Lund. Orgelfasaden är byggd 1928 av Martin Castells snickerifabrik i Degeberga.

Källor:

Webb: Degeberga-Everöds församling.

Häfte: "Vittskövle kyrka". Elvir Liedman 1990.

Bok: "Kyrkor i Skåne - en kulturhistoria". Siegrun Fernlund 1980. ISBN 91-85330-26-4

Bok: "50 kyrkor i nordöstra Skåne". Regionmuseet Kristianstad. ISBN 978-91-977127-7-4